

KLAGANDE

[REDACTED]

Ombud: Wioletta Helander
Leva Assistans AB
Södra Torggränd 3
521 42 Falköping

MOTPART

Vård- och omsorgsnämnden i Lunds kommun
Box 41
221 00 Lund

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Malmös dom den 18 februari 2015 i mål nr 3132-14,
se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten bifaller överklagandet på så sätt att [REDACTED] beviljas personlig assistans med ytterligare 14 timmar per vecka för tiden från och med den 31 mars 2014 till och med den 31 mars 2016. Det ankommer på vård- och omsorgsnämnden att pröva om ekonomisk ersättning kan utgå för den tid som har förflutit.

YRKANDEN M.M.

[REDACTED] yrkar att hon beviljas personlig assistans i större omfattning gällande behoven kommunikation och tillsyn som annat personligt behov samt anför bl.a. följande. De olika hjälpbehoven avseende aktiv tillsyn,

fritidsaktiviteter och kommunikation bör inte slås ihop utan bedömas var för sig. Hennes behov av hjälp med kommunikation är omfattande och 7 timmar per vecka bör godtas för att hon ska kunna skapa sociala kontakter utanför skolan och familjen. Något föräldraansvar när det gäller tillsyn som annat personligt behov finns inte att beakta för barn i hennes ålder. Den tillsyn som hon behöver är att någon vuxen ständigt behöver vara inom hörhåll och beredd att ingripa. Att hon behöver ständig tillsyn och varken kan lämnas själv ute eller inne stöds av intyg från läraren [REDACTED]

Vård- och omsorgsnämnden anser att överklagandet ska avslås och anför bl.a. följande. [REDACTED] behov av hjälp är tillgodosedda med redan beviljad personlig assistans i omfattningen 49 timmar och 30 minuter per vecka. Det är ostridigt att [REDACTED] har behov av tillsyn men det är inte styrkt att hon behöver en person vid sin sida all vaken tid. Nämnden instämmer i att föräldraansvaret för ett barn i motsvarande ålder är så begränsat att [REDACTED] behov inte i någon beaktansvärd del kan anses tillgodosett härigenom. En trettonåring utan funktionshinder får dock anses ha ett visst behov av tillsyn. Även barn i den åldern umgås och hittar på aktiviteter med föräldrar och syskon och är i behov av viss tillsyn. Nämnden har bedömt att tid för kommunikation ingår i de situationer där det samtidigt behövs hjälp med andra personliga behov, t.ex. vid fritidsaktiviteter.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Frågan i målet är om [REDACTED] kan beviljas ytterligare personlig assistans avseende kommunikation och tillsyn som annat personligt behov.

Ett behov av hjälp med att kommunicera uppkommer ofta samtidigt som ett annat hjälpbehov. Eftersom [REDACTED] behov av hjälp med kommunikation till största delen kan tillgodoses inom ramen för den personliga assistans hon beviljats för aktiv tillsyn och fritidsaktiviteter saknas enligt kammarrättens mening skäl att bevilja ytterligare tid särskilt

avseende kommunikation. Kamrarrätten övergår här efter till att pröva om ytterligare assistans ska beviljas för tillsyn.

Enligt förarbetena till LSS (prop. 1992/93: 159 s. 65 f. och 172) har även vårdnadshavare till barn med funktionshinder ansvar enligt föräldrabalken för barnets personliga förhållanden. Ansvaret innebär att vårdnadshavaren ska se till att barnets behov blir tillgodosedda. Vårdnadshavaren ska också svara för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. Det är endast hjälpbehov som går utöver vad som är normalt för ett barn i ifrågavarande ålder som kan medföra rätt till personlig assistans (jfr bet. 1995/96:SoU15 s. 18).

██████████ var vid tiden för nämndens beslut drygt 13 år. De flesta barn i den åldern behöver viss tillsyn och det är normalt att de i stor uträkning vistas i hemmet och umgås med sina föräldrar. Föräldraansvaret medför därför att det finns en viss bundenhet för föräldrar till barn i motsvarande ålder utan funktionshinder. Det är dock inte fråga om tillsyn där någon hela tiden måste vara inom hörhåll och vara beredd att ingripa.

██████████ beskrivs som oberäknelig. Hon saknar förmåga att göra riskbedömning och har ett utagerande beteende särskilt mot sina syskon. Det förekommer också lugnare perioder då hon t.ex. kan vara sysselsatt med en Ipad eller titta på tv. Vård- och omsorgsnämnden har godtagit ett behov av assistans för tillsyn endast i samband med aktiviteter.

Utredningen gör det dock sannolikt att behovet av övrig tillsyn inte helt är tillgodosett genom det föräldraansvar som åligger alla föräldrar.

██████████ behöver alltså ytterligare personlig assistans som annat personligt behov för tillsyn. Detta behov kan skäligen motsvara ytterligare två timmars assistans per dag. ██████████ har således rätt till ytterligare personlig assistans med 14 timmar per vecka för den tid som omfattas av vård- och omsorgsnämndens beslut.

Biträde av personlig assistent kan emellertid inte utgå för förfluten tid (RÅ 2006 ref. 76). Ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans kan däremot utgå för förfluten tid om assistans faktiskt har lämnats och dessutom gett upphov till kostnader som är ersättningsgilla (RÅ 2000 not. 176). Vård- och omsorgsnämnden har därför att som första instans pröva i vilken utsträckning [REDACTED] kan beviljas ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för personlig assistans för den tid som har förflutit.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Mikael Ocklind

Leif Bergström
referent

Per Gunnar Olsson

/Madeleine Schönauer

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I MALMÖ
Avdelning 1

DOM
2015-02-18
Meddelad i
Malmö

Mål nr
3132-14

KLAGANDE

██████████ ██████████

Vårdnadshavare: ██████████ och ██████████

Ombud: Wioletta Helander
c/o Leva Assistans AB
Södra Torggränd 3
521 42 Falköping

MOTPART

Vård- och omsorgsnämnden i Lunds kommun
Box 41
221 00 Lund

ÖVERKLAGAT BESLUT

Vård- och omsorgsnämndens beslut den 18 februari 2014

SAKEN

Personlig assistent enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS

_____

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

_____

BAKGRUND

██████████ beviljades den 25 februari 2013 ekonomisk ersättning för personlig assistent med 57 timmar och 9 minuter per vecka. Beslutet tidsbegränsades till och med den 30 mars 2014. ██████████ ansökte därefter om fortsatt ekonomisk ersättning för personlig assistent varvid vård- och omsorgsnämnden beviljade detta med 49 timmar och 30 minuter per vecka från och med den 31 mars 2014 till och med den 31 mars 2016.

YRKANDE OCH INSTÄLLNING

██████████ yrkar att hon ska beviljas ekonomisk ersättning för personlig assistans under all vaken tid med avdrag för tid i skolan. Hon anför bl.a. följande. Hennes behov av kommunikation överstiger vida de beviljade 30 minuterna per vecka. Hon har behov av 7 timmar per vecka när det gäller kommunikation. Hon behöver alltid ha en person bredvid sig som känner henne väl för att kommunikation med en tredje person över huvud taget ska bli möjlig. Det är felaktigt att endast bevilja henne 30 minuter per vecka för hjälp med kommunikation med hänvisning till att hon sällan har några kontakter med andra än släkt och familj. Hon har olika aktiviteter och samtidigt kontakter med andra. Hon tycker om att leka ute med andra barn (med en assistent bredvid sig), träffa vänner till familjen, träffa främmande barn vid olika aktiviteter, fika och gå till köpcentra. Hon kan aldrig lämnas ensam varken inne eller ute. Den tillsyn som hon behöver kräver goda kunskaper om henne på grund av hennes kommunikationsproblem. Tidsåtgången gällande tillsyn över ett barn som nästan är 14 år kan vidare antas vara försumbar. Hon hänvisar till intyg från logoped, lärare och överläkare samt till domar från kammarrätterna och Högsta förvaltningsdomstolen.

Vård- och omsorgsnämnden anser att överklagandet ska avslås och anför bl.a. följande. [REDACTED] har förutom beviljade 30 minuter per vecka för kommunikation även beviljats tid för aktiviteter. Det finns således möjlighet för [REDACTED] att få stöd vid kommunikation även under denna tid, ifall sådant behov uppstår. Vid bedömning av tid för tillsyn ska man titta på vad orsaken är till att den enskilde ej kan lämnas ensam, vad konsekvenserna blir om det sker, hur ofta hälsofarliga situationer uppstår och ifall det är under vissa tidpunkter då det är större risk att sådana inträffar. De tidpunkter som det framkommit att [REDACTED] kan utsätta sig för risker är vid utomhusvistelser samt vissa gånger när hon lämnas ensam med syskonen. Det har inte framkommit att det under annan tid skulle vara farligt att lämna [REDACTED] ensam, men eftersom hon är mycket fäst vid sin mamma brukar hon befinna sig där mamman vistas. [REDACTED] kan dock sitta stunder själv och aktivera sig, vilket hon gjorde under handläggarens besök i hemmet. Tillsyn för att täcka upp riskfyllda situationer är beviljat. Syskonbråk får anses ligga i normalt föräldraansvar att hantera.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Enligt 7 § LSS har personer som anges i 1 § LSS rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1-9 LSS, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte kan tillgodoses på annat sätt. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatserna ska vara varaktiga och samordnade. De ska anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv.

I 9 § 2 punkten LSS anges att en av insatserna för särskilt stöd och service är biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader

för sådan assistans. Enligt 9 a § avses med personlig assistans personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Av andra stycket samma lagrum framgår att den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov även har rätt till assistans för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

I förarbetena till lagen (prop. 1992/93:159 s. 65 f. och bet. 1995/96:SoU15 s. 18) anges bl.a. följande. Vårdnadshavare till barn med funktionshinder har, liksom andra vårdnadshavare, ansvar enligt föräldrabalken för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov blir tillgodosedda. Vårdnadshavaren ska också se till att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och andra omständigheter. Det normala föräldraansvaret ska beaktas på så sätt att det endast är hjälpbehov som går utöver vad som är normalt för ett barn i frågavarande ålder som ska läggas till grund för behovet av personlig assistans.

Av rättspraxis (jfr RÅ 2010 ref. 17) framgår att det hör till de grundläggande behoven att kunna kommunicera med andra och därmed kunna upprätthålla sociala kontakter. En nioåring utan funktionshinder har därvid bedömts inte behöva sina föräldrars medverkan för att kommunicera i vanliga sociala situationer.

Förvaltningsrättens bedömning

Det är i målet ostridigt att [REDACTED] tillhör personkretsen i 1 § 1 punkten LSS och att hon på grund av sitt funktionshinder har rätt till personlig assistent enligt 9 § 2 punkten LSS. Fråga i målet gäller tidsåtgången för

den hjälp hon behöver till följd av sitt funktionshinder och i vilken omfattning personlig assistans ska utgå.

Vård- och omsorgsnämnden har beräknat [REDACTED] behov av hjälp till 49 timmar och 30 minuter per vecka, varav 17 timmar och 40 minuter avser grundläggande behov och 31 timmar och 50 minuter avser övriga behov. [REDACTED] har därvid anfört att tiden för hjälp med kommunikation och tillsyn är för lågt beräknat.

Av utredningen i målet framgår att [REDACTED] har störd tal och språkutveckling och behöver hjälp att överföra, upprepa och tillrättalägga information från personer i omgivningen. [REDACTED] var vid tidpunkten för vård- och omsorgsnämndens beslut 13 år. Även om det av utredningen framgår att hennes föräldrar och syskon oftast inte har några problem att förstå vad hon menar så måste beaktas att en 13-årig flicka utan funktionshinder normalt har omfattande kontakter och aktiviteter tillsammans med andra barn utan medverkan av sin familj. Förvaltningsrätten finner mot denna bakgrund att den av vård- och omsorgsnämnden beviljade tiden för att tillgodose hennes behov av hjälp med kommunikation, 30 minuter per vecka, är väldigt lågt beräknad. Av utredningen i målet framkommer dock att [REDACTED] även beviljats hjälp för aktiv tillsyn och fritidsaktiviteter med 2 timmar per vardag och 5 timmar per helgdag. Då hon under denna tid också får hjälp att kommunicera med andra under sina aktiviteter gör förvaltningsrättens bedömning att [REDACTED] behov av hjälp med kommunikation med andra därigenom blir tillgodosett. Skäl att bevilja ytterligare personlig assistans för kommunikation bedöms därför inte föreligga.

[REDACTED] har vidare anfört att hon behöver ytterligare personlig assistans för tillsyn och att även tillsyn som inte är aktiv måste beaktas. Förvaltningsrätten finner därvid att även om föräldraansvaret för en 13-åring inte är särskilt omfattande så får dock ett visst föräldraansvar avseende

tillsyn som inte är aktiv fortfarande anses föreligga. Vad som framkommit i målet visar enligt förvaltningsrättens bedömning inte att [REDACTED] har behov av ytterligare tillsyn utöver den aktiva tillsyn som redan har beviljats och den icke aktiva tillsyn som faller inom föräldraansvaret. Skäl att bevilja ytterligare personlig assistans för tillsyn bedöms därför inte föreligga.

Sammanfattningsvis finner förvaltningsrätten således att [REDACTED] är tillförsäkrad goda levnadsvillkor genom redan beviljad ekonomisk ersättning för personlig assistans med 49 timmar och 30 minuter per vecka. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 3109/1B)

Linda Funck

I avgörandet har även nämndemännen Brita Altstedt, Hans-Olof Andersson och Peter André (skiljaktig) deltagit.

Helén Åkesson har föredragit målet.

Skiljaktig mening

Peter André anför följande: Jag anser att utredningen i målet visar att [REDACTED] har behov av ytterligare personlig assistans i form av tillsyn. Med hänsyn härtill, men med beaktande av att det föreligger ett visst föräldraansvar, bör [REDACTED] beviljas ytterligare personlig assistans för tillsyn med 1 timme per dag, dvs. en ökning med 7 timmar per vecka. I övrigt instämmer jag i majoritetens bedömning.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Göteborg.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.